

O glavnih pojmih politične ekonomije.

Piše dr. Ivan Žmavc.

II. Denar.

Pecuniam habens habet omnem rem, quam vult habere.

Če se prirodni pridelek zamenjava za prirodni pridelek, je to naturalno gospodarstvo; če pa vmes stopi denar tako, da se za prirodni pridelek jemlje denar in za denar potem drug izdelek, je to denarno gospodarstvo. Vrhunec denarnega gospodarstva imamo dandanes, ko prihajajo celó na mesto denarja menice, bankovci, obligacije, zastavnice itd., skratka kreditni papirji, ki se pa sicer vedno reducirajo na denar: to je naša doba kreditnega gospodarstva.

Te tri oblike gospodarstva so pa tesno zvezane, samo da v raznih dobah razne oblike nadvladujejo. V starem in srednjem veku je premagovalo naturalno gospodarstvo, vendar je že v 6. veku pr. Kr. denar, sestojéč iz dragih kovin, prišel od Male Azije precej na daleč do veljave (pri Babiloncih in Egipčanih že prej), na drugi strani se pa je naturalno gospodarstvo ohranilo do najnovejšega časa (fevdalizem, desetina). Lahko se reče: na deželi, koder je poljedelstvo, so skoro še do naših časov uveti za naturalno, po mestih pa, koder se razvija obrt in trgovina, so za denarno gospodarstvo. Slovenci, in lahko to bolj ali manj trdimo o Slovanih sploh, se še niso prav razvili do denarnega gospodarjenja; kdor ima odprte oči, opazuje osobito težavni boj našega, naturalnemu gospodarstvu privajenega kmeta¹⁾ z modernim, rafiniranim denarnim in kreditnim gospodarstvom. Mesto in selo, industrija in kmetijstvo si je dandanes v nasprotju; denarno gospodarstvo je v premoči proti naturalnemu in velik je problem, kako oboje združiti.

¹⁾ Pa ne samo kmet in proletarski delavec, tudi naobraženec slovenski se še ni dobro asimiliral denarskim razmeram; imel sem priliko opazovati, da nemški in židovski milijonarji in bogatini treznejše in razumnejše denar izdajejo nego mnogi iz naših srednjih stanov.

Znano je, da sta v Rusih, kjer je največ poljedelstva, v tem oziru dve struji: jedni (slavjanofili) hočejo ostati pri »miru« ali »obščini« (Nemci temu pravijo: Feldgemeinschaft; pri nas so še kje pa kje skupne »gmajne«), kjer vidijo zdravi element za kolektivistično in komunistično posest, po kateri hrepenijo socialisti; drugi (zapadniki) pa so mnenja, da Rusija mora uprav oni proces prodelati kakor zapadna Evropa, to je, da mora stopiti v industrijalno dobo denarnega gospodarjenja. Dejstvo je, da se Rusija res industrijalno revolucijonira; »promyšlennost'« (industrija) orjaško napreduje, kmetijstvo pa propada v proletarijat.¹⁾ Kapitala je v Rusiji sicer primeroma malo — moskovski kupec in Žid ga imata — a tuji, zlasti belgijski in angleški kapital se vedno bolj investira in tako dobi pač Rusija kmalu svojo neodvisno industrijo in svoj domači kapital. Denar vlada po vsej zemlji in neverjetno je, da bi se katera še takšna velesila mogla izogniti tej internacijalni oblasti. Denar ne pozna mej; kjerkoli se je naselila evropska kultura — in naselila se je povsod —, vdomačil se je i denar; banke in borze odločujejo usodo narodov, denar je osredotočje vsega hrepenenja in teženja poedincev in narodov. Pri časopisih, tej drugi moderni velesili, ni več glavna stvar frazerski »politični« uvodni članek, temveč druga polovica pod napisom kakor: »ekonomist«. Kurz vrednostnih papirjev najzaneslivejše kaže ne samo blagostanje bank in akcijskih društev, temveč tudi blagostanje celih držav; dokler državni papirji visoko stoje, stoji visoko tudi politična moč države, in s tem računa realna politika.

Kaka pa je ta čarobna moč denarja? ²⁾ Cudno; vse vrednosti reduciramo na denar; v denar spreminjamo vsako blago, vsako fizično in duševno dobro; za denar vse in povsod dobimo. Slovenski kmet denar ironično naziva za modernega »kristusa«, ki današnje ljudi spasuje, in vender noben učenjak ne ume neovržno, temeljito, čisto znanstveno raztolmačiti, kaj

¹⁾ Prim., kar pišejo Nikolai-On, Simkovič, revija „Ekonomičeskoe obozrenie“ itd.

²⁾ „Denarii“ so bili vrsta rimskih novcev.

je pravzaprav denar.¹⁾ V principu še nismo prekosili Aristotela. Če hočemo funkcije denarne razumeti, kolikor se umeti dado, se nam je vrniti k temeljnemu pojmu politične ekonomije, k vrednosti.

Preje smo z Aristotelom dejali, da ima stvar ekonomično vrednost v toliko, v kolikor zadovoljuje družbene potrebe; razložili smo dalje porabno in menjalno vrednost imetkov. Družba je v menjavi potrebovala posebno jednotno merilo, ki je omogočilo ne samo trgovino ali promet v daljnje pokrajine, ampak tudi kupčijska podjetja, katerih nasledki se raztezajo na dolge dobe v bodočnost: uvedel se je reprezentant imetka — denar. »Ne vse, kar je po prirodi za življenje neobhodno potrebno, dalo se je z lahka prevažati v daljavo; in tako so se složili in pogodili, radi medsebojne menjave dajati in jemati stvar, ki je sama koristna in ima prednost, da se brez težave prenaša iz kraja v kraj, kakor železo, srebro in kar je podobnega, in to sicer tako, da se je početkom vrednost stvari določila po velikosti in teži, naposled pa da se je nanjo vdaril znak (beleg, karakter), da ni bilo treba vselej tehtati; pečat (beleg) se je namreč natiskoval za znamenje vrednosti. In ko je tako iz neobhodno potrebne menjave (prometa) denar izšel, postala je tudi ona druga vrsta pridobivanja, namreč denarna kupčija, s prva menda na jako priprost način, kmalu pa vsled izkušnje umetnejše na to obrnjena, od kod in kako bi se največ dobička napravilo.²⁾ Zatorej se zdi, da se pridobitna umetnost največ suče okoli denarja in da je njeno delo spekulirati (ἑσπερῆσαι), odkod izvira največ denarja; vstvarja namreč bogastvo in premoženje. Kajti bogastvo stavijo običajno v množico denarja, in tako menijo, da se mora pri-

¹⁾ Prim. K. Menger-a članek „Geld“ v „Handwörterbuch der Staatswissenschaften“. Iz navedenega dejstva pa ne sledi, da bi vporaba denarja bila radi tega neopravičena.

²⁾ Evo, kako je jednostavno razložen vznik kapitala, ki rodi iz sebe Marksov „Mehrwert“ (dobiček)! Kajti v vsaj politično-ekonomični literaturi negotovi in mnogoumni pojem „kapital“ ne znači koncem koncev nič drngega nego one imetke, ki služijo za pridobitev novih imetkov.

dobitna umetnost s tem baviti in da je pravzaprav le denarna kupčija« (Aristoteles, »politika« I. 9).¹⁾

Ne vemo, kdo bi bil tako klasično kratko ali celo lepše od Aristotela označil bistvo denarja in kapitalističnega gospodarjenja!

Zakaj ima, na pr. cekin²⁾ znano vrednost? Zlatnik ima vrednost, v kolikor je koristen sam na sebi in bi se od njega dala napraviti, recimo, kaka posodica (to Tomaž iz Akvina pripominja v komentarju k citiranemu mestu Aristotelovemu); to je prema porabna vrednost zlata; ker se zlato tudi lepo leskeče, ugaja estetičnemu čustvu, zlato je dalje kemičen element, trpežen, se težko raztopi ali raztvori in je njegova direktna vrednost tem večja.

Človeška družba ni mogla ostati pri primitivni menjavi in menjavni trgovini, v kateri se je blago za blago zamenjalo. Nastala je potreba po občnem merilu vseh vrednostij, katero ima gotovo stalnost. Za takšno merilo imajo pa izvrstne lastnosti »drage« kovine, osobito zlato in srebro. Že smo našli nekatere lastnosti, ki učinjajo porabno vrednost zlata. Porabna — in vsled tega tudi menjalna — vrednost dragih kovin pa raste še radi tega, ker so te kovine redke. Čim redkeja³⁾ je potrebna stvar, tem dražja, tem večje vrednosti je. (Voda v puščavi na pr. je draga; narobe: ko bi se dijamanti nahajali na vsaki cesti, ne bi imeli te vrednosti.)

Ko so torej ljudje iskali⁴⁾ skupnega merila vseh vrednostij, katero naj bi ob enem bilo njih reprezentant, je bilo naravno, da se jim je zlato in srebro skoro samo od sebe, dejal bi, ponudilo v to svrho. V teku stoletij ustanovil se je potem običaj, smatrati kolikost zlata x, y za reprezentanta jedne kolikosti žita, jednega goveda itd.

Zlato in srebro imata pa še dalje prednost homogenite: vsak najmanjši del je uprav tako sestavljen kakor celota; ta

¹⁾ Služi mi Susemihlov nemški prevod; citat po Bekkerjevi izdaji Aristotela.

²⁾ Zechino je bil benešk denar.

³⁾ Opozarjam, da dunajska šola (po vzgledu Jevonsa) vso vrednost reducira na moment 1. koristi in 2. redkosti.

⁴⁾ Iskali so seveda bolj instiktivno („mit dem unbewussten Bewusstsein“), nego z razvito samozavestjo.

prednost se pogreša pri železu in dijamantu; stroga delitev je torej mogoča; z delitvijo se razmerna vrednost delov ne zmanjša, kakor se prigodi dijamantu. Vrednost zlata je primeroma stalna v raznih dobah, ker se še ni pripetilo in se najbrž nikoli ne pripeti, da bi se često nahajale velikanske mase zlata; vsaj doslej je zlato redka kovina, koje pridelek že sam na sebi veliko stoji, tako da je nje cena že glede na proizvodne stroške jako visoka. Na drugi strani se pa zlato ne rabi samo za denar, temveč tudi za luksus in industrijalne svrhe; povpraševanje po njem vedno raste in cena zlata vkljub vsemu njegovemu razmnoževanju ne pada in se ne menja preveč. Ker se pa zlato vsled svoje male objemnosti (ali velike specifične teže), v koji je obsežena visoka vrednost, lahko dá prenašati ne samo iz dobe v dobo — draga kovina je hraniteljica vrednosti — ampak i iz mesta v mesto — ona je posrednica vrednostnega prometa —, se eventualni veliki prirastki na kakem kraju hitro nivelirajo proti ostali zemlji, in tako se vrednost zlata izravnava.¹⁾

Govorim navlašč le o zlato, ker se bližamo v internacijonalnem prometu, kakor vse kaže, vedno bolj čisti »zlati veljavi«, akoravno mi v doslej bimetalistični Avstriji niti »šepave veljave na zlatem temelju« vkljub zakonu z dne 2. avgusta 1892 faktično še nimamo; pri nas od 1848. l. kovani denar nadomešča razveljavljeni papir. Ali premogočna Anglija, najbogatejši upnik vseh narodov, ima zlato veljavo in vlačí v financah celi svet za seboj —; denar, smo že naglasili, ne pozna nobenih mej, njega sila je najmogočnejša med vsemi fizičnimi socialnimi silami. Srečni oni, katerim ta sila noben demon ni, ki povzročá nevihto ter pogin, nego samo mogočen element, kojega oblasti se dado umno krotiti v poedincev in ljudstev srečo!

Zgrnemo v kratko definicijo glavne misli tega poglavja: Denar je imetek, kateri v obče služi za mero, merilo in reprezentanta²⁾ vrednostij, za splošno menjalo in splošno plačilo in je takim priznan po javnem pravu in običaju v vseh civiliziranih ali

¹⁾ Gl. Kaizl, „Národní hospodárství“ str. 147. sl.

²⁾ Němci pravijo: Geld ist ein fungibles Gut.

vsaj z evropskimi oblastmi v zvezi stojećih državah.¹⁾

O kreditnem prometu ali prometu na up, na vero, rekše oddavanju in dobivanja imetkov za obljubo bodočega plačila govori naj posebno poglavje.²⁾

¹⁾ Prim. Kaizl, „Nár. hospodárství“, str. 145. sl.

²⁾ Prečitavši ta oddelek o denarju utegne kak praktikus vzdihniti: „Siva, brate, to je teorija!“ Na tak vzdih nečem braniti velikega pomena teorije tudi za prakso, nego rad priznavam, da gola teorija osobito pri našem predmetu bi malo pomagala. Sistematično in prekrasno nemško delo: Schönberg, Handbuch der politischen Oekonomie, ume osobito dobro spajati teorijo s prakso. Ker se marsikdo v prvi vrsti zanima za praktično vporabo svetovnih ekonomičnih principov — in ti nam prej ali slej morajo biti jasni —, opozarjam, na kar opozoriti pravzaprav ne bi bilo treba, da kakor o vseh problemih, tako tudi o naši tvarini izvrstno orientirajo „orjaški možgani“, kakor se zovejo naučni slovarji (Slovencem najbližji so menda „Meyer“ ali „Brockhaus“, gl. v Meyer-u na pr. pod „Volkswirtschaftslehre“). Iz čtiva najvažnejšega, namreč ekonomičnega dela boljših velikih dnevnikov razbere se običajnim potom svetovna konstelacija financ; za industrijalno in denarstveno ekonomijo so tudi špeciální listi, kakor „Tresor“ na Dunaju, „Merkur“ v Čehih itd. Opažati je, da so Arijci in kristjanje vedno bolj zvedeni v denarstvu, špekulacijah, trgovini itd., kjer je bila nevarnost, da Židi dobijo monopol. Znani nemški historik in politik Treitschke meni v svoji „Politik“, da so se vsaj Nemci (razen Angležev) tako daleč razvili, da ne potrebujejo več židovskih finančnikov. Že naše trgovske šole (prim. izvrstno učno knjižico Findeisen, Grundriss der Handelswissenschaft) tu dobro delujejo; najbolj pa sili k tostranskemu napredovanju kruta realnost in praksa sama. Eksaktno o stanju svetovnih financ doslej literatura ni kos nas informirati; statistika bo še imela dovolj posla; žalibože se, barem pri nas, prikriva in zatajuje veliko bogastvo poedincev. Pač pa je možno o vsej zemlji precej na drobno poizvedeti, koliko kapitala hranijo denarni zavodi, banke, akcijska društva itd. Barometer finančnih fluktuacij vesoljnega svetovnega sejmišča je borza s svojimi kurzi. O razdelitvi in investiciji kapitala, zlasti o budgetih raznih držav po vsej zemlji prinaša leto na leto dobre podatke Perthesov „Genealogisches Taschenbuch“ in londonski „Statesmans year-book“; kar se naše monarhije tiče, opozarjam posebej na dunajski „Compass, finanzielles Jahrbuch“ s statistiko premoženja in letnega prometa vseh avstrijskih in ogerskih denarnih zavodov z avst.-ogr. banko kakor kraljico na čelu.

Mala vprašanja.

II.

Pomen zavarovalne rubežni za poznejšnje izterjevalno zvršilo.

Novi zvrš. red ima v §-u 370. in nasl. določila za zvršilo v zavarovanje denarnih terjatev, katere so že sodno pripoznane, a dotična odredba, odnosno razsodba ni še pravomočna. V §-u 374. je izrečeno, da je smeti v navedenem smislu zvršilno zavarovanje opraviti z rubežnijo premičnin. Kak pomen pa ima taka rubežen, sekvestracija ali uprava in preodkaz terjatev v poteg za poznejšnje dejansko zvršilo, o tem niti zakon, niti motivi nimajo navodila. Glede predznambe zastavne pravice je položaj vsled zemljiškoknjižnih določil jasen. S pravomočno razsodbo opraviči zahtevajoči upnik predznambo in jo prevknjiži v zvršilno zastavno pravico. Glede ostalih zvršil v svrhu zavarovanja: rubežni, uprave, preodkaza pa je stvar v praksi dvomljiva.

Za rešitev tega vprašanja je pred vsem določiti bistvo in namen zavarovalnega zvršila.

Najprej je gotovo, da je navedene zavarovalne čine nedvomno smatrati za zvršilo samo. To kaže že napis k §-u 370. zvrš. r.: »Zvršilni čini za zavarovanje denarnih terjatev (Zvršilo za zavarovanje)«; isto je razvidno iz besedila §-a 370 samega: »na podlagi je moči že pred pravomočnostjo dovoliti opravo zvršilnih činov«.

Vender je to zvršilo le pravnopogojno, zvršilo »sub conditione iuris«, da pozneje nastopi pravokrepnost, opravičba. Iz tega pomena zavarovalnega zvršila bi torej bilo izvajati, da morajo postati v zavarovalnem zvršilu opravljeni čini pravno nepogojni, definitivni, če je postalo zadevno razsodilo pravomočno.

Kako je bilo v tem pogledu poprej? Če se je po starih zvršilnih določilih opravilo zavarovalno zvršilo z rubežnijo, je po krivi praksi zvršitelj, kedar je zvršilni naslov stopil v pravno moč, prosil in povzročil novo, samostojno zvršilno rubežen. Ta praksa pa je gotovo nastala le radi razpolagalne

maksime, po kateri je poprej bil izvršitelj brezpogojni »dominus executionis«, sodniku pa je bila odmerjena uloga bolj pasivnega nepristranca. V očigled takemu sodnikovemu stališču je bilo mogoče, da je dobil izvršitelj moč čez smer zakona in da je po zavarovalni rubežni zopet začel novo rubežen ter izvršencu zaračunal stroške zavarovalne in definitivne izterjevalne rubežni. Da je bila ta praksa krivična in zakonovemu duhu protivna, izhaja že iz tega, ker so se v praksi dogajali tudi nasprotni pravilni slučaji, da je zavarovalna rubežen po pravomočnosti izvršilnega naslova postala in se izrekla za definitivno, ne da bi se bila izvršila nova rubežen. V tej, gotovo pravi, zakoniti praksi je imela izvršilno-zavarovalna rubežen pomen poprejšnjega delovitega izvršila s posledico, da je bil izvršitelj s stvarnimi, proti tretjim osebam veljavnimi pravicami, osobito z zastavno, rubežno pravico zavarovan in sicer tako, da je potem na podlagi pravomočnega izvršilnega naslova bilo moči neposredno izposlovati in vršiti nadaljne izvršilne korake, tedaj na zavarovalno-izvršilno rubežen in cenitev takoj dražbo. (Glej Canstein: Compendium des civ. Proc. Recht. I. del, str. 193; ibidem tudi Gl. U. 3313, 5183.)

Omeniti je še nekaj. Z izvršilno rubežnijo se je po starem zakonu opravila tudi redoma ob enem izvršilna cenitev, podlaga vsemu nadaljnemu izvršilu. Predno je postalo kako razsodilo pravomočno, preteklo je mnogokrat dolgo časa. Premičnine so med tem lahko izgubile prvotno ceno in zato je bila včasih potrebna nova rubežen in cenitev, zato se je tudi tem lažje razvila omenjena praksa.

Novi izvršilni red pa se snuje iz novih načel. Zahtevajoči upnik ni več vsemogočni »dominus executionis«, sedaj vlada oficijalno načelo, odločujoča in izvršila vodeča oseba je sodnik, zahtevajoči upnik pa je samo predlagatelj, začetnik izvršila. Vsa smer izvršilnemu zakonu gre na to, da se v izvršilu ne opravljajo čini, ki niso neobhodno potrebni, da se zavezancu ne delajo nepotrebni stroški. Že ta načela govore za to, da se zavarovalno izvršilo uporabi pri dejanskem izvršilu, — ne gledé na to, da ima zavarovalno izvršilo že po svojem bistvu smer in pomen, postati definitivno, če se uresniči »conditio iuris« pravočasno.

Za argument v tem smislu se da porabiti nadalje zakonovo besedilo §-a 370. zvrš. r., da so že v zavarovanje dovoljeni »zvršilni« čini. Tudi je sedaj gledé cenitve pri zvršilu na premičnine drugače. Cenitev, ki ostane vedno podlaga in merilo zvršila, se opravlja sedaj redoma še-le z dražbo in takrat se razvidi, se je li rubilo dovolj premičnin ali ne. Da se pa ne rubi premalo premičnin, za to je zakon zopet skrbel s tem, da mora zvršilni organ pri poročilu naznaniti prilično in primerno ceno zarubljenim premičninam. Tako je kolikor se da omogočeno, da konečne rubežni ni treba še enkrat opravljati, da postane zavarovalna rubežen definitivna, izterjevalna.

Da se s takšno konečno rubežnijo ne krati pravica zahtevajočemu upniku, zato čuva sodnik zbok oficijalnega načela nad rubežnijo. On vsakokrat presodi, je li treba nove rubežni ali ne, in če treba, jo tudi odredi; če je pa, razmotrivši vse okoliščine, ni treba, onda sodnik odloči, da se zavarovalno-zvršilna rubežen spremeni v končno, definitivno s tem, da se v zapisniku o zavarovalni rubežni zaznamuje dosedanja rubežen kakor opravičena, kakor izterjevalna in da se na tej podlagi takoj odredi dražba.

Isto mora veljati pri zvršilno-zavarovalni upravi in pri preodkazu terjatev.

Na tem stališču stoji tudi odredba c. kr. pravosodnega ministerstva z dné 10. januarija 1899, v intim. nadsodišča z dné 29. januarija 1899, ki pravi: »Če je, nanašaje se na § 374. zvrš. r. zavarovalno rubežen premičnin premeniti v rubežen za izterjanje, je to zaznamovati v zapisniku o zavarovalni rubežni«.

Dr. Fr. Mohorič.

Odvjetništvo u Francezkoj.

Jedan moj bivši drug hrvatski umolio me je, neka bih, s obzirom na vladinu osnovu odvjetničkog reda,¹⁾ priobćio u kojem našem listu zakonske temelje, na kojima počiva francezko odvjetništvo; moje da bi opazke mogle doprinieti što temeljitij razpravi o hrvatskoj osnovi.

Ne znam, da li je i u koliko ta nada cienjenog mog druga osnovana. Ona je tim problematičnija, što mi hrvatska osnova nije poznata, te moje opazke o francezkoj advokaturi ne mogu biti udešene kao kritika hrvatske osnove. No možda je činjenica, da ne poznam hrvatske osnove, jamstvo za moju objektivnost. Dopustite mi dakle, da bez obzira na načela, što ih zagovara osnova, iztaknem u glavnim crtama organizaciju francezskog odvjetništva.

Prije svega upozorujem, da na polju, na kojem se krećemo, svaka analogija hramlje. Djelokrug francezskog mnogo je tiesniji od djelokruga našeg odvjetnika.

Djelokrug prvoga ograničuje se na plaidiranje u sudnici i konsultaciju u njegovom kabinetu. U svom kabinetu prima stranke, te daje pravne savjete i pravna mnienja, ustmeno ili pismeno. No odvjetnik se ne smije nikada da mieša u uporabu, kojoj će služiti njegovo pravno mnienje. Običaj mu dapače zabranjuje sastav privatno-pravnih izprava. A u sudnici je njegova jedina zadaća da govori za svoju stranku.

Zna se pako, kako je skoro neograničen poslovni krug našeg odvjetnika. Ne samo da zastupa stranke pred svim oblastima bez razlike (sudbenim, upravnim, financijskim, vojničkim, crkvenim), sastavlja privatno-pravne izprave, zastupa stečajnine i ostavine te upravlja njima, dražbuje za svoju stranku, pravni je savjetnik trgovačkih i industrijskih društava, posreduje u kojekakvim poslovima itd.

¹⁾ To razpravo je napisal dr. Hinković v letošnjem „Mjesečniku“, br. 4. Uvod se nanaša na to, da je hrvatska vlada izdala načrt novega odvetniškega reda, ki ga to leto pretresajo pravniški krogi Hrvatski. Razpravo priobčujemo, ker je za primerjanje jako poučna in ker vsa znamenja kažejo, da bo treba reforme za odvetniški stan tudi pri nas.

Poslovi, što ih kod nas obavlja odvjetnik, spadaju u Francezkoj na djelokrug odvjetnika, huissier-a, avoué-a i poslovnog agenta. Naše odvjetničke pisarne su cijeli uredi: tu rade perovodje, sollicitatori, pisari; sastavljaju se i prepisuju sudbeni i u obće pravni spisi; vode se knjige o parnicama, spisima, upravama nad tuđjom imovinom. U kabinetu francezskog odvjetnika tek je ovaj sam. Odvjetnik nema nikakve registrature parnične, pošto nema spisa do onih, što mu ih za konkretni plaidoyer ustupa strankin avoué, te koje spise istomu vraća nakon uporabe pred sudom. On ne treba pisara, pošto se u njegovom kabinetu ništa ne piše do jedinih pravnih mnienja. Pravne liekove kao utoke, prizive, previde, pritužbe ne sastavlja odvjetnik; on ne sastavlja ni tužbe, dočim naših pismenih odgovora, protuodgovora, drugotnica itd. francezki gradjanski postupnik ne poznaje. Ako ima »tajnika«, koj zauzima mjesto našeg perovodje, taj je odvjetnik ko što on sam, te u vlastito ime, a samo na račun šefa obavlja odvjetničke poslove t. j. daje pravne savjete u svom kabinetu i plaidira u sudnici.

Francezka ne ima jedinstvenog odvjetničkog reda. Ustanove o organizaciji odvjetničkog stališa razsijane su po raznim zakonima in dekretima, koji se provlače kroz cijelo naše stoljeće, popunjujući, izpravljajući i ukidajući se, te od kojih najstariji potiču iz dobe prvoga carstva. Nastojat ću, da te ustanove, u koliko su danas jošte u krieposti, u što kraćem i preglednijem obliku predočim.

Onaj, koj hoće da se posveti odvjetničtvu, mora da je svršio pravoslovne nauke na kojoj fakulteti francezkoj, te postigao diplôme de licencié en droit, što odgovara našim državnim izpitima. Kandidat predstavlja se osobno generalnom prokuratoru (čija služba odgovara donekle našem državnom nadodvjetničtvu), te mu predaje svoju diplomu. Generalni prokurator ne ima da prosudjuje pravničku naobrazbu kandidata, već mu je jedina zadaća da ustanovi istinitost i izpravnost diplome.

Iza toga polaže kandidat prisegu, polaže ju pred sakupljenim sudištem. Kandidata predstavlja sudištu predsjednik odvjetničkog stališa (bâtonnier) ili zamjenik mu. Samo onda, kad bi nemoralnost kandidata bila notorna, uzkratit će bâtonnier da predvede kandidata sudištu.

Kandidat, kojemu se dozvoljava da položi prisegu, prima na se u napried obvezu, da će vršiti sve dužnosti svoga zvanja, bude li pronadjen dostojnim da izvršuje to zvanje. Prisega bo sama ne daje još prava odvjetovanja.

Osobito će zanimati naše pravnike sadržaj prisege, što se zahtjeva da ju položi budući odvjetnik. On se zaklinje »da kao branitelj ili savjetnik neće ništa ni kazati ni objaviti, što bi bilo protivno zakonima, naredbama, čudorednosti, sigurnosti državnoj i javnom poredku i da nikad neće smetnut s uma dužno počitanje pred sudovima i javnim oblastima«.

Nakon što je kandidat položio prisegu, traži da mu barreau (odvjetnički stališ) dozvoli, te bi se vježbao u odvjetništvu (stage). Usljed ove molbe odredjuje bâtonnier izvjestitelja, kojemu je zadaća da stupi u osoban odnos sa kandidatom, te se tako osvjedoči, da li je vriedan stupiti u stališ. Kandidatu je dužnost da posjeti izvjestitelja, te mu pruži sve podatke o svojim prilikama, koje bi mogle zanimati izvjestitelja. Ovaj uzvraća kandidatu posjet izpitujući pri tom, da li stan odgovara položaju člana odvjetničkog stališa itd.

Suvišno je iztaći, da samo Francez ili onaj tudjinac, koj je poprimio državljanstvo francezko, može da izvršava odvjetništvo u Francezkoj. Taj je propis tim većma osnovan, što francezki odvjetnik može po zakonu biti zvan da suplira sudca.

No zakon ne traži samo da je odvjetnik osobno čestit, već da je i podpuno nezavisan. S toga je zvanje odvjetničko nezdrživo sa zvanjima, koja uvjetuju političku poslušnost, ma kakovu podređenost ili financijalnu odgovornost. Odvjetnik ne smije ni po što da se liši svoje nezavisnosti; da proda ili iznajmi svoj rad ili svoje vrijeme; da se izvrgne novčanoj kakovoj odgovornosti; da se bavi trgovinom ili industrijom ili zanatom; da se upusti u poslove, u kojima bi primio punomoć ili polog i u obće obvezu da polaže račune.

Ta nezavisnost mora da je kod odvjetnika spoljašno prikazana time, da ima vlastiti svoj stan, i da je vlasnik svoga poskućstva i svoje biblioteke.

Izpitavši sve ove prilike, predlaže izvestitelj svoje izvješće s predlogom odvjetničkom odboru (conseil de l'ordre). Ovaj odlu-

čuje većinom glasova, da li se kandidatu ima dozvoliti ili uzkratiti vježba, ili pako dozvola odgoditi.

Kandidat, kojemu se dozvoljava vježba, ima pravo na naslov odvjetnika (*avocat à la Cour*) i pravo da izvršuje odvjetništvo. Ova su prava, dok traje vrijeme prakse, tek provizorna. Tek iza što mine ovo vrijeme, mogu ta prava da postanu definitivnima.

Vježbenici, ne budući još definitivni odvjetnici, ne sudjeluju kod staliških izbora i nisu uvršteni u popis odvjetnikâ (*tableau*). No u svakom drugom pogledu posve su ravni definitivnim odvjetnicima.

Izim zvaničnih dužnosti, koje nadležne svakomu odvjetniku, imaju vježbenici još i posebnih dužnosti, koje se mogu da svedu u ove dvie rieči: marljivost i točnost.

Vježbenici dužni su da što marljivije prisustvuju sudbenim razpravama (koje su sve javne i ustmene), a naročito posebnim predavanjima i vježbama, upriličenim za njih.

Vježbenici razdijeljeni su u »kolone«, a svakom od njih ravna jedan član odbora odvjetničkoga. U tim se kolonama upućuju vježbenici u običaje, propise, prava i dužnosti zvanične.

Osim ovih »kolona« ima za vježbenike još i razprava (*conférences*), kojima predsjedna *bâtonnier* ili zajemnik mu. U tim se razpravama govori jedino o pravnim pitanjima. Dvie nedjelje prije razprave objavlja se njezin predmet, te su vježbenici pozvani da se upišu »za« ili »proti«. Žriebom se biraju četiri govornika, dva »za«, a dva »proti«. *Bâtonnier* ravna razpravom; čim ova bude zaključena, prelazi se na glasanje, a da *bâtonnier* nije prije izjavio svog mnijenja.

Vrijeme prakse opredijeljeno je na tri godine. To se vrijeme može disciplinarnom odredbom odvjetničkog odbora i produljiti; a može se i vježbenik karnostnim putem izključiti iz vježbe.

Nakon dovršene prakse traži vježbenik da bude upisan u popis odvjetnika (*tableau*). Ovaj je *tableau* javno svjedočanstvo o sposobnosti i čestitosti onih, koji su u njem imenovani, a vodi se za svako prvomolbeno sudište na pose.

Odvjetnički odbor imenuje opet izvjestitelja, koj ima da izpita molbenicu vježbenikovu, odnosno sve prilike, iz kojih može stvoriti sebi sud o načinu, kako je isti upotrebio vrijeme svoje

vježbe. Izvjestitelj stavlja predlog odboru, koj odločuje većinom glasova.

Nikad so odbor ne bavi iztragom o političkom mišljenju kandidatovom. To je mišljenje absolutno slobodno.

Tableau objavlja se svake godine s promjenama nastalim tečajem prošle godine. Odvjetnici upisuju se u tableau po redu, kako im je upis dozvoljen, ali s prvenstvom dana, kad su pripušteni u vježbu. Po tom prvenstvu broji im se čin.

Samo oni odvjetnici, koji su upisani u tableau, sačinjavaju stališ odvjetnički (l'ordre des avocats).

Ovaj se ne može sastati van samo na poziv svoga predsjednika (bâtonnier) i samo da bira članove odvjetničkog odbora ili — kako se francezki zove — karnostnog savjeta. Svaka ina razprava smatrat će se prestupkom proti propisima o pravu sastajati se.

Odvjetnici nose u sudnici odoru tradicionalnu. Pred sudom govore stoječki i pokriti; no kad čitaju parbena dokazala ili stavljaju predloge, treba da se razkriju.

Zabranjeno je odvjetnicima primati mjenice za svoj honorar ili siliti stranke, da im priznadu troškove prije njihove obrane.

Članovi karnostnog vieća biraju se izravno po skupštini stališkoj, koja sastoji od svih odvjetnika, upisanih u tableau dotičnog prvomolbenog sudišta. Izabrani su oni, na koje odpada većina glasova prisutnih članova.

Karnostno vieće ima u Parizu 21 člana; u drugim gradovima je broj manji, i to razmjerno prama broju odvjetnika.

Bâtonnier izabire se izmedju članova karnostnoga vieća, a po ovima absolutnom većinom.

Bâtonnier je glava i predstavnik cieloga stališa, te predsjedka karnostnom vieću.

Ovo odlučuje o tome, da li se kandidat ima pripustiti u vježbu, i o priepornim pitanjima glede upisa u tableau; bdije nad čašču i interesima stališkim.

Dužnost mu je da uzdržava osjećaje vjernosti napram monarkiji (ova ustanova potiče od g. 1822., pa se rieči monarkija ima danas substituirati republika) i ustavnim uredbam, napram načelima nesebičnosti i čestitosti, na kojima počiva čast odvjetničkog stališa; nadzire moral i ponašanje vježbenika. On kazni

ureda radi ili povodom podnesenih imu pritužba sve karnostne prestupke odvjetnika. Uza sve to ali ostaje i sudovima pravo da kazne karnostne prestupke odvjetnika, počinjene za vrijeme sudbene razprave. A karnostne kazne savjeta ne prejudiciraju ni malo odštetnim zahtjevima povriedjenih stranaka ili kaznenom postupku sudova.

Karnostne kazne jesu: opomena, ukor, vremenita suspenzija, brisanje iz popisa. Vremenita suspenzija ne može nadilaziti jednu godinu.

Nijedna se karnostna kazna ne može izreći, a da okrivljeni odvjetnik ne bude saslušan ili pozvan na saslušanje.

Presuda karnostnog vieća, kojom se izriče vremenita suspenzija ili brisanje odvjetnika iz popisa, predaje se za tri dana glavnom prokuratoru, kojemu nadleži nadzor oko izvršbe presude. Glavni prokurator može tražiti, da mu se dostave i one presude, kojima se izriče opomena i ukor ili kojima se okrivljeni odvjetnik održuje.

Proti presudam, koje izriču vremenitu suspenziju ili svrgnuće, pristoji dotičnom odvjetniku pravo priziva na prizivno sudište svoga kotara; isto pravo pristoji generalnom prokuratoru proti svim presudam karnostnim.

Prizivno sudište može proti odvjetniku, koj je prizvao, izreći i oštriju kaznu, ma da generalni prokurator nije uložio priziva.

Karnostnom vieću nadleži briga, da siromasi dobe bezplatno zastupstvo. U tu svrhu postoji ured, u kojem odredjeni odvjetnici jedanput na tjedan daju bezplatno pravne savjete. One pravne slučajeve, što ih ovaj ured obnađje pravednima, dostavlja on sa svojim pravnim mnijenjem karnostnom vieću, koj onda te slučajeve po redu razdjeljuje medju odvjetnike.

Svaki napadaj odvjetnika u obranbenim govorima ili spisima na vjeru, načela monarkije (republike), ustava te zakone i javne oblasti bit će na predlog zastupnika javne oblasti s mjesta kažnjen po sudu, ne prejudicirajući izvanrednom progonu, ako mu ima mjesta.

Sudovi priobćuju svake godine ministru pravde one odvjetnike, koji se iztakoše svojim znanjem, svojim talentom, a naročito plemenštinom i nesebičnošću, koja mora da bude značajkom njihova stališa.

(Konec prih.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Dokaz lastninske pravice na zarubljeni gotovini.

C. kr. okr. sodišče v Š. je v rednem ustnem postopanju z razsodbo od 20. julija 1898 (III. 244 97 — 5, II.) odbilo tožbeno zahtevo Maksa T., glasečo se:

»Toženi Jožef H. je dolžan priznati, da je izmed predmetov, ki so bili na njegovo prošnjo v njegovi izvršilni stvari proti Otiliji T. radi 2000 gld. s prip. zarubljeni vsled odloka c. kr. okrožnega sodišča v Celji od 29. januarija 1897, št. 410., znesek, ki je glasom tusodnega zapisnika de pr. 6. februvarija 1897 št. 921 pod št. 1. navedena, namreč gotovina denarja po 1145 gld. 68 kr. v bančnih in državnih notah, kovanih goldinarjih, kronah, nikelnastem in bronastem drobižu s 3 starimi srebrnjaki vred, tožiteljeva izključljiva lastnina in da je vsled tega doseženo izvršilo glede tega zneska nično in brez učinka; nadalje dolžan odstopiti od izvršila glede tega zneska in dovoliti, da dvigne tožitelj denar pri sodišču, v 14 dneh, ker bi sicer smel na podlagi razsodbe zahtevati razveljavljenje izvršila ter izročitev omenjenega zneska; končno dolžan v 14 dneh povrniti tožitelju ogibom izvršila tožne in pravdne stroške« — in tožitelja obsodilo v pravdne stroške.

Razlogi.

V izvršilni stvari Jožefa H. proti Otiliji T. radi 2000 gld. zarubile so se glasom tus. zapisnika de pr. 6. februvarija 1897 št. 921. razne premičnine in med njimi gotovina v znesku 1145 gld. 68 kr. — Tožitelj zahteva izločitev te gotovine iz imenovanega izvršila in utemeljuje svojo zahtevo s tem, da je on izključni lastnik tega denarja, ker izhaja iz pekovske in usnjarske trgovine, o kateri tožitelj tudi pravi, da je njegova lastnina. Toženec vsemu temu oporeka in je torej tožitelju naložiti dokaz njegove lastninske pravice do imenovane gotovine, ker je ta pravica njegovi tožbi podlaga.

Kar se tiče trgovine z usnjem in pekarne, je obojestransko priznано, da je isto z notarskim pismom z dne 31. novembra 1878 Otilija T. prevzela od svojega moža Rudolfa T., tožitelj pa

trdi, da je prevzela te obrte od Otilije T. leta 1883. potom kupčije Ivana T., omožena K. in da jih je od te prevzel on sam leta 1890. Ta trditev se nahaja samo v dokaznih členih F., a v pravnih spisih samih se pogreša; tudi se tožitelj o tem, kako je prišla trgovina in pekarna v njegovo last, direktno in nepogojno ni izjavil, ker se nahaja samo na drugi strani replike stavek: »če dokazem, da sem pekarno in trgovino kupil« i. t. d. Tožitelj se edino le sklicuje na priloge D. in E., iz katerih izhaja, da je pekarna in trgovina z usnjem leta 1891. oznanjena pri davčnem oblastvu na njegovo ime, in meni, da je že s tem dokazal, da je on tudi lastnik teh trgovin, oziroma tega obrta.

Trgovina ali obrt je kos premoženja, na katero se dobiva lastninska pravica tako, kakor na kakšno drugo premičnino. Iz tega, kar je tožitelj sam glede načina, kako da si je baje pridobil to lastnino, povedal, se razvidi, da po njegovem jo je dobil na derivativni način od drugega lastnika, ker sam pravi, da je pekarno in trgovino »prevzel« od svoje sestre, katera jo je tudi »prevzela« od svoje matere Otilije T. Glede svoje sestre izrečno trdi, da je ta »kupila« obrta od matere, a tega o samem sebi vsaj direktno ne pravi. Vendar pa je toliko posneti iz pravnih aktov, da hoče tožitelj trditi, da je posredno od drugega lastnika te dele premoženja pridobil v last. Po §-ih 380., 424. in 425. obč. drž. zak. treba je za pridobitev lastnine od drugega lastnika naslova in prepodaje. Naslov je ali pogodba ali poslednja volja, sodno odločilo ali pa zakon. Tožitelj se, kakor kaže, hoče sklicovati na kupno pogodbo. Za tako pogodbo je treba v zmislu §-a 1053. obč. drž. zak., da se stvar za določeno ceno drugemu prepusti. Tožitelj nikjer ni povedal, za katero ceno je njegova sestra prevzela pekarno in trgovino od matere in za katero je to on od sestre prevzel. To naj bi bil tožitelj povedal, da more sodnik na podlagi njegovih trditev razsoditi o pravoveljavnosti naslova, od njega navedenega. Ne zadostuje pa sploh trditi, »da se je stvar kupila«, ampak treba je bilo navesti posamezne določbe sklenjene kupne pogodbe, ker se le po njih more soditi, je li dotična pogodba res kupna in res veljavna.

Tožitelj tedaj niti trdil ni, še manj je pa dokazal, na podlagi katerega pravnega naslova je pekarna in trgovina prišla na Ivano T. in od nje na tožitelja samega. Ker tožitelj sam pravi, da je

denar, katerega izločitev zahteva s to tožbo, pridobil si iz teh obrtov, je razvidno, da kakor ni postal lastnik teh obrtov, tako tudi ni mogel pridobiti lastnine na dohodkih iz teh obrtov. Da je bil on leta 1891. oglašil pekarno in trgovino z usnjem pri okrajnem glavarstvu na svoje ime, nikakor ne more zadostovati za dokaz, da si je tudi pridobil lastninsko pravico do teh obrtov, nego taka oglasitev že zahteva poprej pridobljeno lastnino za podlago, nikakor pa je ne more pouzročiti, nikakor pa ne more biti naslov za pridobitev lastnine (§ 424. obč. drž. zak.). Oglasitev za pridobninski davek je merodajna le za razmerje med davčnim oblastvom in davkoplačevalcem. Navadno se seveda sme misliti, da se nihče ne oglasi za obdačenca, kdor ni tudi lastnik dotičnega obdačenega imetja, vendar se pa to ravno v dandanašnjem prometnem življenju rado pripeti, tako da je celo samo sum, po katerem bi se smatralo dotičnega oglašenege davkoplačevalca tudi za lastnika, prav dostikrat jako nezanesljiv.

Na prilogi *D* in *E* se torej tožitelj v dokaz svoje lastnine na obdačenih obrtih ne more sklicevati in to tem manj, ker mu nasprotuje to, kar je njegov lastni oče Rudolf T. pričal, namreč o načinu, po katerem je baje nastal lastnik. Priča namreč izrečno pravi, »da je njegova hči leta 1890. odložila obrt in je sin (tožitelj) potem prosil za nov obrt, tako da se ne more reči, da je tožitelj od svoje sestre obrt prevzel«, in glede Ivane T. pravi ista priča: »ni res, da je moja žena pekarno in trgovino prodala svoji hčeri; tega ni mogla storiti, ker ni bilo nič prodati, pač pa je moja hči sama prosila za obrt«. Lastni oče, kateremu vendar morajo biti razmere znane, je zapustil tožitelja kakor priča in tajil, da se je sploh kdaj kaj prepodalo in prevzelo.

Manjka tedaj na vsak način naslova za pridobitev lastnine Ivani T., kakor tudi tožitelju samemu, ker ta tudi ni trdil, da je morebiti sam s svojim lastnim premoženjem in na svoj račun leta 1890. odprl pekarno in trgovino z usnjem v Š. Po tem takem se tudi ni treba muditi pri tem, kako skuša tožitelj dokazati po pričah svojo lastninsko pravico do večkrat imenovanih obrtov in do zarubljene, iz njih pridobljene gotovine, sklicujoč se na svoje sobe in sobe svojih starišev, kjer se je našla gotovina, nadalje na njegovo postopanje v hiši in trgovini. Kajti vse to, kar on v tem oziru navaja in kar so priče potrdile, se prav tako lahko godi

tedaj, če bi bil tožitelj samo poslovodja Otilije T. in bi oglasitev za poplačanje pridobnine z leta 1891. bila storjena le z namenom, to razmerje proti zunanosti prikrivati.

Dokaz lastnine se torej tožitelju ni posrečil in ker se tožba upira na lastninsko pravico, bilo jo je zavrni.

Apelaciji tožiteljivi je c. kr. višje deželno sodišče v Gradcu z odločbo od 13. decembra 1898 Bc. II. 363/98—1 ugodilo in premenivši pravosodno rzsodbo spoznalo po tožbeni zahtevi.

Razlogi.

Tu ne gre za rzsoditev vprašanja o pridobitvi lastnine na pekarni in trgovini z usnjem, ki ju zvršuje tožitelj v Š., nego želi se doseči le izrek, da je v zvršilni stvari toženca proti tožiteljevi materi v sodno hrambo prevzeta gotovina 1145 gld. 68 kr. tožiteljeva last. Zato ne more biti nič na tem, je li tožitelj dokazal derivativno pridobitev obeh obrtov ali ne, je li ju pridobil proti odplačilu ali pa je prepustila mu njegova sestra ali pa kaka tretja oseba brezplačno obrtovanje. Jedino odločilno je namreč vprašanje, če je v zvršilo vzeta gotovina last tožiteljeve matere in zvršenke Otilije T. ali pa last tožitelja samega, ker se je kaka tretja oseba ne lasti. Pred vsem je tu razmotrivati provenijenco najdene, v zvršilo vzete gotovine. Neoporekano se je našel denar v predalu omare, ki je stala v spalni sobi tožiteljevih roditeljev. Toda opravičeno ne bi bilo radi tega pripisovati lastnino ali vsaj posest denarja tožiteljevi materi kakor zvršenki. Kajti iz pričevanja toženčevih roditeljev, kakor tudi iz izpovedeb Hugona T. in popolnoma nesumnih Elize H. in dninarja Mihaela O. nedvomno izhaja, da je tudi tožitelj, zlasti po zimi upotrebljal isto spalnico in v to sobo tudi spravljal del svoje obleke. Že omenjena Eliza H. in priča Janez L. pa dalje potrjujeta, da je tožitelj denar, ki ga je čez dan v pekarnici stržil, potem spravljal v omaro v spalnici roditeljev. Iz tega in pa iz dejstva, da je v najdenem denarju bilo 900 gld. samega drobiža, treba je za gotovo izvajati, da denar izhaja od obrtovanja in da je torej last tistega, kdor oba obrta izvršuje. Kar se tega tiče, je pa po izpovedbah prič, vzlasti Petra M., Terezije M., Štefana J., Elize H., Janeza O. in Mihaela O. nedvojbeno, da je jedini gospodar in lastnik v hiši izvrševanih obrtov tožitelj, le on je naročal in plačeval moko za pekarno, je

vsprejemal, plačeval in odpuščal delavce in posle, in zato so tudi tretje osebe (priče Ivan O., Peter M. in Mihael O.) dobile vtis, da je tožitelj in nihče drug lastnik obrtov, ki jih je izvrševal, in da jih izvršuje na lasten račun. To domnevo potrjuje, če se tudi ne ozira na izpoved zaslišanih tožiteljevih roditeljev, pričevanje nesumnih prič Mihaela O. in Štefana J.; prvi navaja, da mu je tožitelj večkrat posojal denar, da je hodil ponj v spalnico roditeljev, še več, da je ta denar naravnost jemal iz predala ondu stoječe omare; druga priča pa je izpovedal, da ga je tožiteljeva mati, če jo je terjal za mezdo, nakazala na tožitelja. Če se dalje uvažuje, da je tožitelj zvrševanje obeh obrtov že l. 1891. napovedal in še oktobra 1896. l. zvrševal (pridobninski list D in E), da je tožiteljeva mati, ki naj bi bila lastnica zarubljenega denarja, brez premoženja, da so se ji nepremičnine prisilno prodale, premičnine pa zarubile, in da toženec za svojo trditev, češ tožitelj je delal in dela kakor pooblaščenec, ozir. poslovodja matere Otilije T., ni navedel dejanskih okoliščin niti ponudil pravih sodnih dokazov — po vsem tem ni dvomiti, da je upravičena tožbena zahteva, ki je vsled navedenega pravno utemeljena v dvornem dekretu od 29. maja 1845 zb. pr. zak. št. 889. Zato je bilo pritrčiti tožiteljevi apelaciji in tožbi ugoditi.

C. kr. najvišje sodišče je višjesodno odločbo po njenih stvarno in zakonito primernih razlogih potrdilo.

b) 6 % obresti se lahko po čl. 287. trg. zak. zahteva, četudi je pravni čin, iz katerega izhaja terjatev, bil trgovina samo na strani dolžnikovi.

Rokodelcu J. K., ki je tožil trgovca J. O. na plačilo za opravljena mu dela, priznalo je c. kr. deželno sodišče v L. namesto zahtevanih 6 %, samo 5 % obresti od njegove terjatve. Na priziv je višje deželno sodišče v L. potrdilo prvosodno odločbo iz razlogov: Po čl. 277. trg. zak. veljajo sicer predpisi četrte knjige trgovskega zakonika za obe stranki, četudi je bil pravni čin zgolj na jedni strani trgovina, kakor je v tem slučaju, in tako bi tudi tukaj moral veljati predpis čl. 287. trg. zak. Toda ta določba je uporabna po 2. odst. čl. 277. trg. zak. le tedaj, kedar iz teh pred-

pisov ne izhaja, da se njih posebna določba ne nanaša zgolj na tisto izmed obeh strank, na koje strani je trgovski čin. Iz vsebine 1. odst. čl. 287. ter iz analogije čl. 288, 289, 290 in nasl. pa izhaja, da more 6% obresti zahtevati le tist, na čigar strani je bil pravni čin trgovina, česar pa na strani tožiteljevi ni.

C. kr. najvišje sodišče je na revizijo tožiteljevo z odločbo z dne 8. febr. 1899 št. 88 obe odločbi nižjih sodišč v tem pregledu premenilo in prisodilo tožitelju 6% obresti od vtožene terjatve.

Razlogi.

Dognano je, da pravni čin, za kateri tukaj gre, je na strani toženčevi trgovina. Po čl. 277. trg. zak. treba pri vsakem pravnem činu, ki je na jedni strani trgovina, uporabiti četrto knjigo trg. zak. za obe stranki jednako, ker iz teh določb samih ne izhaja, da se njih posebni predpisi nanašajo zgolj na tisto izmed obeh strank, koje pravni čin je trgovina. V tem pogledu je v čl. 287., obseženem v 2. naslovu 2. dela četrte knjige trg. zak., ustanovljena za trgovine mera zakonitih obresti na šest od sto. To ustanovilo materialnega prava mora torej po prej omenjenem členu 277. trg. zak. priti do veljave pri vseh pravnih činih, kateri so, kakor tukaj, trgovski, če prav le na jedni strani, in nikakor ne gre s pomočjo analogije z drugimi določbami te četrte knjige trg. zak., kakor je storilo višje deželno sodišče glede čl. 288. do 290., obsegajočih druge predpise, namreč ne za obrestni meri, nego za začetek obrestovanja, izvajati, da ima pravico do 6% obresti zgolj tist, na čigar strani je pravni čin trgovina. Ta zakonu protiven zaključek bi praktično privajal do tega, da bi tist, na čigar strani je čin bil trgovina, ki torej s špekulacijo ali drugim trgovinskim načinom išče dobička, od cene, ki jo po priliki dolguje za dobljeno blago, bil zavezan plačati le 5% obresti, dočim bi od kupnine za blago, pri trgovcu kupljeno, bilo plačati 6% obresti. Po pravu torej pristojajo po čl. 277. in 287. trg. zak. tožitelju 6% obresti od prisojenega mu zneska.

c) O pravnem značaji živeža po §-u 796. obč. drž. zak. — Dedič more od legatarja zahtevati primerno povračilo dednih pristojbin le tedaj, kedar dokaže temelj §-a 1041. ali pa 1042. obč. drž. zak.

Z ralsodbo c. kr. okrožnega sodišča v Mariboru z dne 30. junija 1898 opr. št. III. 2042/97—3/I. bila je udova M. G. kakor legatarka glede na § 1042 obč. drž. zak. obsojena, da mora povrniti dediču N. G. pristojbine, ki jih je namesto nje od zapuščine P. G. plačal, in to poleg drugega $1\frac{1}{4}\%$ dedno pristojbino od udovskega živeža letnih 240 gld. v znesku 30 gld in $\frac{1}{2}\%$ prispevek k štajerskemu zakladu učiteljskih pokojnin od istega živeža v znesku 12 gld.

Na apelacijo toženke je c. kr. dež. sodišče v Gradci z ralsodbo od 9. novembra 1898 opr. št. Bc. IV. 70/98—1 premenilo prvosodno ralsodbo in odbilo zgoraj navedeno zahtevo tožiteljevo iz razlogov:

Pravica zakonske žene do živeža po §-u 796 obč. drž. zak ni dedna pravica, nego obligatorna, pristojajoča udovi glede na zapuščino zakonskega moža. Po §-u 91. obč. drž. zak. je mož dolžan dajati svoji zakonski ženi živež, primeren svojemu imetju. Ta zapustnikova dolžnost preide kakor vsaka druga zaveza na dediče (§ 548. obč. drž. zak.). Tega ni nič premenilo to, da so § 796. obč. drž. zak. uvrstili v XIV. poglavje, govoreče o nujnem deleži. Dostojni toženkin živež je torej tudi zapuščinski dolg, katerega je pri odmeri zapuščinskih pristojbin treba odšteti. Čeprav torej ni sporno, da je tožeči dedič poravnal pristojbine od cele zapuščine, vendar ni upravičen, zahtevati od toženke povračilo primernega deleža pristojbine, odpadajočega na njen živež, kolikor se ta zahteva opira na § 1042. obč. drž. zak., češ, da je nekaj potrosil, kar bi bila morala toženka učiniti sama po zakonu. Takšne zaveze pa toženka nima in zato tožiteljeva, na § 1042. obč. drž. zak. osnovana tožba ni utemeljena.

Reviziji tožiteljevi c. kr. najvišje sodišče z odločbo od 29. novembra 1898 št. 17367 ni ugodilo iz razlogov: Četudi ne pristojta sodiščem reševanje tega spornega vprašanja pristojbinskega, vendar ne gre prezreti, da odmera pristojbin, o kateri je bil obveščen zgol tožitelj, se je dala izpodbijati potom finančnih

uradov, da je pa tožitelj pustil plačilni nalog stopiti v pravno moč in tudi prezrl obvestiti toženko, katero je tako pripravil ob priliko, da bi bila upotrebila glede njo zadevajočih pristojbin pomočke, kojih ugodni nasledek ni ravno bil zgolj dvomljiv. Zato pa zadevni zahtevi za povračilo ni ugotovljen niti temelj, da je dokazan trošek, ki po zakonu zadene toženko, v zmislu §-a 1042. obč. drž. zak., niti okolnost, da ga je tožitelj trosil iz svojega v korist toženke (§ 1041. obč. drž. zak.).

d) Zemljiškoknjižen slučaj.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani kakor rekurzno sodišče je v zemljiškoknjižni stvari Marije D. radi odpisa parcel in vknjižbe izbrisa zastavnih pravic vsled rekurza Marije D. zoper sklep c. kr. okrajnega sodišča v Ljubljani z dne 6. januarija 1899 opr. št. 43/99 v nejavni seji dne 8. febr. 1899 sklep sodišča prve instance, v kolikor je bil izpodbijan, potrdilo (opr. št. R. 23/99—3).

Razlogi.

Po določilu §-a 27. zem. zak. morajo biti listine, na podstavi katerih naj se zvrše zemljiškoknjižni vpisi, proste takih vidnih nedostatkov, ki utegnejo njih verojetnost zmanjšati. To določilo ima splošno veljavo za vse take listine brez izjeme. Razvidno je to iz besedila §-a 27. cit. v zvezi §-a 26. cit. in iz uvrščenja teh določil pod splošnim napisom »listine«. Izhaja pa to tudi prav naravno iz načela, da gre zemljiškim knjigam in vpisom vanje »publica fides«. Pravni nazor rekurentinje, da § 27. cit. velja samo za listine, napravljene v obliki notarskega akta, nima prav nobene podlage.

Očividni popravki številke parc. št. 1340/1, 1340/2, 1340/3 in poznejša uvrstitvev 1339/1, 1339/2 in 1339/3 v zadevnih kupnih pogodbah so gotovo nedostatkovi v zmislu §-a 27. cit. in jih je pri presoji dotične zemljiškoknjižne prošnje tem bolje vpoštevati, ker gre za odpis teh parcel in prepis nanje, ker te kupne pogodbe vsled teh nedostatkov ne dajo dovolj jamstva za to, da so se stranke v pogodbi zjedinile ravno glede teh parcel kot pogodbenega predmeta, in ker se iz teh kupnih pogodb ne da razvideti, da so se v njih omenjeni nedostatkovi že takrat nahajali, ko so jih

stranke podpisale. — Po vsej pravici je torej prvo sodišče odbilo predlog za odpis teh parcel.

A tudi zavrnitev predloga za vknjižbo izbrisa zastavnih pravic na podstavi razsodeb z dne 26. nov. 1898 opr. št. C. 423/98—2 in z dne 28. novembra 1898 opr. št. C. 424/98—2 je po zakonu utemeljena, ker se da ta vknjižba opraviti le zvršilnim potom in ker je kumulacija zemljiškoknjižnih in zvršilnih predlogov nedopustna, kajti po §-u 86. zemlj. zak., koji je tudi po novem opravljenem redu ostal neizpremenjen v veljavi, je moči kumulirati zgolj zemljiškoknjižne predloge in to le v tam navedenih slučajih.

Rekurzu glede na vse to ni bilo moči ugoditi in bilo je prvosodni sklep v izpodbijanem delu potrditi, sicer ga pa pustiti nedotaknjena.

e) Stroški predloga za obvestitev o opravljeni rubežni in za prepis zapisnika o rubežni so nepotrebni.

C. kr. deželno kakor rekurzno sodišče v Ljubljani v zvršilni stvari Ane R., zahtevajoče upnice, proti Adolfu M. zaradi 90 gld. s prip. rekurzu Ane R. proti sklepu okrajnega sodišča v Logatci z dne 27. decembra 1898 opr. št. E. 396/98—3 ni ugodilo (sklep z dne 27. januarja 1899 opr. št. R 16/99—5).

Razlogi.

Po §-u 74. zvrš. reda povrniti mora, razun če ni v posameznih slučajih kaj drugega določenega, zavezanec zahtevajočemu upniku, če ta tirja, vse povzročene mu stroške zvršilnega postopanja, kateri so bili potrebni za vresničenje prava. Za take, v vresničenje prava potrebne stroške zvršilnega postopanja pa ni moči smatrati stroškov, ki so zaznamovani v spisu, dne 25. decembra 1898. I. pri zvršilnem sodišči vložnem. Kajti o zvršeni rubežni je po §-u 253., odst. 4. zvrš. reda obvestiti uradnim potom zahtevajočega upnika; ni pa treba predloga od strani zahtevajočega upnika. Ker se je rubežen zvršila dne 17. decembra 1898, ker je dobila sodna pisarna dne 20. decembra 1898 ukaz, da je obvestiti zahtevajočega upnika o opravljeni rubežni, in ker se je le-to obveščanje dne 27. decembra 1898 tudi v resnici zgodilo, ni imel tedaj zahtevajoči upnik nikakega nujnega povoda, da je dne

23. dec. 1898. l., torej že 6 dni po opravljeni rubežni povprašal radi obveščanja, katero mu do tistega časa še ni bilo došlo. Ravno tako nepotrebni bili so stroški prošnje za prepis zapisnika o rubežni, ker ni potreba pri predlogu za prodajo zarubljenih premičnin predložiti prepisa zapisnika o rubežni, nego zadostuje, sklicovati se na dotični pri sodišči ležeči zapisnik. Zvršilno sodišče torej z vso pravico ni odmerilo dotičnih stroškov in je radi tega bilo proti temu naperjeni rekurz zavrnuti.

O istočasno v rekurzu navedeni pritožbi v jezikovnem pogledu ukrenilo se je ob enem potrebno administrativnim pôtem.

f) Stroški intervencije pri rubežni.

V zvršilni stvari P. zoper A. zaradi 600 gl. s. pr. na sedežu okrajnega sodišča v Š. je le-to kakor zvršilno sodišče stroške intervencije pri rubežni določilo samo na 5 gl. 40 kr., ker so se stroški prihoda intervenijenta iz C. smatrali nepotrebni. Zastopnik zahtevajočega upnika P. v C. je poslal namreč enega svojih uradnikov posredovat k rubežni.

C. kr. okrožno sodišče v Celji je z odločbo od 17. okt. 1898 opr. št. R. V. 194/98—1 rekurzu zahtevajočega upnika ugodilo ter stroške za posredovanje pri rubežni zvišalo na 14 gl. 16 kr. iz razlogov:

Že radi določbe §-a 41. al. 1. in 3. civ. pr. reda, katero moramo v smislu §-a 78. zvrš. reda upotrebti v zvršilnem postopanju, pretresati je potrebo neposredne vdeležbe zunanjega zastopnika pri opravi zvršilnih činov v smislu §-a 74. zvrš. reda. V le-tem slučaju se ne more izreči, da je neopravičeno, ker je v C. stanujoči odvetnik odposlal svojega uradnika k opravi rubežni v Š. in da so vsled tega narasli stroški nepotrebni. Povdarjati je treba, da gre v le-tej zvršilni stvari za dokaj znatno terjatev in, kakor je razvideti iz podatkov v meničnem plačilnem nalogu, v zvršilnem dovolilu, iz oprave in vspeha zvršila, šlo je tudi za jako nujno opravo. To nujnost je bilo treba obvarovati slučajnostij, katere bi bile lahko nastopile, ako bi bil zahtevajoči upnik moral stoprav iskati namestnika na sedežu zvršilnega sodišča. Postopanje zahtevajočega upnika v le-tej stvari je torej bilo le previdno,

kar mu je narekovala njegova korist. Prisoditi je torej zahtevajočemu upniku narasle stroške v smislu tarifnega nastavka 14. k naredbi just. min. od 11. decembra 1897. šte. 293. drž. zak. v znesku 14 gld. 16 kr. —r—r.

Kazensko pravo.

a) O oškodovanji državne nadzorovalne pravice prenarejanjem živinskega potnega lista.

(Kas. rzsodba od 3. februvarija 1899. l. št. 14433. iz 1898. l.)

Nikola T. je dobil od županstva živinski potni list za 8 prascev, katere je nameraval peljati v semenj na prodaj. Njegov sosed Ignacij T. je imel tudi 4 prasce za prodaj. Ponudil se je Nikoli, da popelje on sam vseh 12 prascev v semenj. Nikola je privolil. Ignacij pa ni imel potnega lista za svoje štiri prasce. Županstvena pisarna je bila uro oddaljena od njegovega bivališča. Zato je jednostavno Nikolov potni list prenaradil, premenivši število 8 v 12 in je ž njim peljal vseh 12 prascev v semenj. Razpravno sodišče ga je zato obsodilo po §-ih 197., 199. d) kaz. zak.

Ignacijeva, na § 281. št. 10. kaz. pr. r. oprta ničnostna pritožba je trdila, da obtoženčevo dejanje ustanavlja zgol kršenje državne nadzorovalne pravice, in da je zato najti v njem k večemu skrajnosti prestopka po §-u 320. f) kaz. zak., temveč, ker ni mogla nikaka materijalna škoda nastati, kajti prasci niso prihajali iz okuženega kraja. Le-to pritožnikovo mnenje pa je krivo, in zato je kasacijsko sodišče njegovo pritožbo odbilo.

Ponarejanje ali prenarejanje živinskega potnega lista zgol v svrhu kršiti in varati državno nadzorovalno pravico semnjevarstva res samo prestopok po §-u 320. f) kaz. zak. Če pa namen prekorača mejo, če gre za to, da bo oblastvo varanjem ovirano ukreniti posebno naredbo, h kateri bi jo prisililo poznanje pravega položaja, onda biva le-ta pravica oblastva, torej države, obrezuspešena ponarejanjem ali prenarejanjem. S tem pa je zadoščeno zahtevi §-a 197. kaz. zak. Takšno slepljenje oblastva obstaja v našem slučaju. Kajti v §-ih 7., 8., 9. in 10. zak. zoper živinske kužne bolezni ter zvršitvena določila k istemu določajo, da mora pred izdajem potnih listov večak živino ogledati. Izvršitev le-te naredbe je obtoženec onemogočil prenarejanjem potnega lista.

Nedostatek potnega lista ter napačnost istega vzlasti glede števila in znamenj živine izključuje po §-u 8. min. ukaza od 12. aprila 1880. l. št. 36. drž. zak. takojšnje pripuščanje dotične živine na semenj in je dovoliti nadaljni neovirani promet s takšnimi živinčeti samo tedaj, kadar živinozdravnik predhodnim ogledom spozna, da so zdrava in obzirom na njih provenijencije nesumna. Tudi le-ta ogled je obtoženec ubranil prenaresanjem potnega lista ter si utihotapil gonjo 4 prascev na semenj brez ogleda in brez potnega lista. Res je sicer, da zakon od 29. februvarija 1880. l. št. 36. drž. zak. namerava preprečenje prometa z bolno ali sumno živino, toda le-tega namena ni zamenjati z onimi posebnimi smotri, katere je opaziti v vsakem posameznem slučaju baš v dosego glavnega smotra, ki bi sicer ostal brezuspešen in iluzoren. Svojim postopanjem je torej obtoženec kršil ne samo državno nadzorovalno pravico, nego tudi oni smoter, katerega nameravajo napominane zakonske določbe, in zato je storilo prav spoznavno sodišče, da je smatralo obstoječo nakano oškodovanja v zmislu §-a 197. kaz. zak.

G.

b) Proti soprogi v Avstriji bivajočega inozemca je dopuščena odprava iz vseh v državnem zboru zastopanih deželâ in kronovin.

(Kas. rzsodba od 30. decembra 1898. l. št. 13594.)

Roža J. in Lucija B., obe že priletni ženici, prva soproga italijanskega v Trstu bivajočega podanika, druga samica, pristojna v vasico postojinskega okraja, sta se pečali že dolgo vrsto let obrtoma in običajno oderuštvom. Prvoimenovana je imela par stotakov in jih je znala prav spretno v svoj prilog obračati. Dru-goimenovana je bila sicer reva, a dobivala je svoj dobiček s tem, da je Roži J. denarja potrebne žrtve iskala in dovajala ter jim oznanjala njeno bogastvo in velikodušnost, vabila jih na limanice, češ, da Roža J. ubogim rada pomaga in jim denar posojuje za prav zmerne obresti, ki so pa bile v resnici 20 do 120 od sto.

Sodni dvor je obsodil obe radi pregreška po §-ih 1. in 4. zak. od 28. maja 1881. l. št. 47. drž. zak. v kazen ostrega zapora, denarno globo in odpravo iz Trsta in njegove okolice.

Pritožili sta se obe na vrhovno sodišče po §-u 281. odst. 11. kaz. pr. r. radi izreka odprave in razveljave oderuških opravil, in

Lucija B. tudi po §-u 281. odst. 10. kaz. pr. r., ker jo je spoznavno sodišče proglasilo za storilko, dočim ni ako ne sokriva.

Kasacijsko sodišče je deloma ugodilo pritožbi Lucije B., spoznavši, da je res samo sokriva, a ne storilka obtoženega pregreška, ker ni kreditnih opravil vršila v imenu Rože J., nego le-tej samo uzajemnike iskala in dovajala in tako nasvetovanjem in pokom navlaščno oderuštvo Rože J. priliko dajala, izvrševanju istega premišljema sredstva pripravljala in si v njegovo gotovo izpopolnvanje prizadevala, dočim ni dobivala od posameznih kreditnih opravil nikakega dobička, niti jej je Roža J. za posamezna posredovanja kaj plačevala, nego davala jej sploh denarne pripomočke, tudi če jej ravno ni dopeljala kacega uzajemnika. Proglasilo jo je zato sokrivo v zmyslu §-a 5. kaz. zak. pregreška po §-ih 1. in 4. zak. od 28. maja 1881. l. št. 47. drž. zak. ter jej znižalo nekoliko kazen ostrega zopora in globo, vzdržavši pa odpeljavo.

Ničnostno pritožbo, slonečo na št. 11. § 281. kaz. pr. r. pa je kasacijsko sodišče odbilo, ker se mu je zdela popolnoma neutemeljena. Odprava je določena v §-u 4. zak. zoper oderuštvo kakor kategorična, neizogibna kazen. Ni možno premeniti je v drugo vrsto kazni, niti prizanesti je potom olajševanja (§-i 259., 260., 261., 262., 265., 266. kaz. zak.), ker zakon ne daje sodniku glede te vrste kazni pravice premembe, in ker pač ne more biti govora o znižanji kazni odprave pod najnižjo mero, torej tudi ne o prizanašanji iste potom olajšanja. Prisojanje te kazni odpada zgol tedaj, kedar je obsojenec tudi pristojen v kraj, kjer biva (min. nar. od 19. maja 1858. l. št. 79. drž. zak.). Zakonska pristojnost omožene ženske pa se drži domovinstva njenega moža (§ 7. domovinskega zakona od 3. decembra 1863. št. 105. drž. zak. in § 3. zakona od 5. decembra 1896. l. št. 222. drž. zak.). A Roža J. je italijanska podanica, ker je njen soprog italijanski državljan. Tu torej ni predpogoja napominane ministrske naredbe. Tudi § 92. obč. drž. zak., na kateri se poziva ničnostna pritožba, nima tu nobenega vpliva, kajti za sodno odmerjenje kazni so odločljive zgol kazensko-pravne določbe; civilno pravo, ki štiti in ureja mejsebojne zasebne pravice državljanov, se mora ogniti kazenskemu pravu, ki štiti občne pravice in terja izpolnjevanje občnih dolžnostij. Zato ni najti v izreku odprave obtoženke Rože J. prekoračenja kazenskega območja razpravnega sodišča. A ni ga najti

nití gledé obtoženke Lucije B. Kajti naj je le-ta samó sokriva vprašavnega pregreška, zapada istotako v zmyslu §-ov 5., 239. kaz. zak. kazni § 4. zak. zoper oderuštvó.

V kolikor pa pritožba pobija razveljavljenje menic in drugih, iz oderuštvá izvirajočih právnych opravil, je ni bilo moči upoštevati, kajti zoper izrek o zasebno-právnych zahtevkih je dopusten samo vzklic (§ 283. kaz. pr. r.), katerega pa obtoženki nista prijavili.

Gerkič.

Iz knjige judikatov.

(Št. 141. Plenis. sklep z dne 6. junija 1899, št. 340 Pr.)

Določba §-a 501. civ. pr. reda, da je v bagatelnih rečeh dopusten priziv proti prvi sodbi le radi ničnostnih razlogov §-a 477., št. 1 do 7, izključuje popolnoma izpodbijanje take sodbe potom rekurza po §-u 55. civ. pr. reda radi izreka o stroških.

Z ozirom na važnost právneho vprašanja, katero so sodišča različno reševala: je li dopusten rekurz proti bagatelnim sodbam radi izreka o stroških, je zaprosilo justično ministerstvo, da se predloži v smislu §-a 16. f. ces. pat. od 7. avgusta 1850 plenismarnemu senatu najvišjega sodišča to vprašanje v rešitev. Najvišje sodišče je sklenilo, da se gore navedeni pravorek zapiše v judik. knjigo, in je pri tem to-le vpoštevalo:

Določba §-a 55. civ. pr. r., da je moči izrek o stroških kake sodbe edino le potom rekurza izpodbijati, ako se zajedno ne izpodbija odločba v glavni reči, ima za samo ob sebi umevno podlago to, da je sploh dopusten právni lek proti odločbi v glavni reči. Po §-u 501. civ. pr. r. pa je moči v bagatelnih rečeh prvo sodbo izpodbijati le radi ničnostij §-a 477., št. 1 do 7 civ. pr. r., in to le potom priziva. Iz tega pa izhaja predosledno, da je v bagatelnih rečeh rekurz proti sodbi radi izreka o stroških izključen. Kajti bila bi nepravilnost, ki je gotovo zakonu ni moči podtikati, ako bi se dopuščal rekurz proti bagatelnim sodbam radi izreka o stroških, torej le radi postranskega zahtevka, dočim bi se meritorna odločba v isti sodbi ne dala stvarno izpodbijati. Saj je namen §-a 55. civ. pr. r. edino le ta, da se akcesorni zahtevék sodnih stroškov bolj jednostavno uveljavlja in hitrejše konečno reši, ne pa, da bi

se mogla sodba radi stroškov v večji meri izpodbijati, nego li odločba v glavni reči. Temu nazoru se tudi ne upira določba §-a 517., št. 5 civ. pr. r., da je v bagatelnih rečeh dopusten rekurz, ako se odloči o stroških s sklepom. § 517. civ. pr. r. našteva namreč samo izjemne slučaje in ga radi tega ni moči ekstenzivno razlagati; vrhu tega pa se nanaša ta določba zgol na slučaj, da se je izreklo o stroških s sklepom. Po teh izvajanjih je jasno, da rekurz proti sodbam v bagatelnem postopanju radi izreka o stroških ni dopusten.

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. septembra 1899.

— (Iz kronike društva »Pravnika«.) Dne 28. pr. m. je umrl v Mokronogu družtenik, notar Stanko Pirnat po daljši bolezni v najlepši možki dôbi 40. let. Bil je ljubezniv kolega, blag značaj in ves mož. Na »Pravnikovih« izletih je razvijal svoje pevske darove, ki mu tudi na domačem glasbenem polji ohranijo trajen spomin. Bodi mu lahka zemlja!

— (Osobne vesti.) Imenovan je avskultant P. Hudovernik sodnim pristavom za Metliko. — Premeščena sta: notar K. Čibej iz Komna v Gorico, notar dr. Ig. Kotnik iz Tolmina v Komen. — Umrl je dr. Jul. Wurzbach pl. Tannenberg, odvetnik v Litiji, dne 14. t. m. v 80. letu svoje dôbe.

— (Gibanje v avstrijskem odvetništvu.) Da novi civilnopravdni red skrči veljavo odvetniškega stanu, da mu novi eksekucijski red vzame skoraj vse iz rok, to se je vedelo že v naprej. Če stranka ni več »dominus litis« ali »dominus executionis«, tedaj odpade tudi oblast njenega zastopnika, odvetnika ali notarja. Vzlic temu, v novih civilnopravnih zakonih predosledno izvedenemu načelu in vzlic nekaterim določbam, ki jih je smatrati naravnost za odijozne, ni se odvetniški stan upiral reformam, ki so bile v celoti potrebne. Vsak odvetnik je tudi takoj videl, da je pri kraji udobni čas, ko si je lahko po svojih razmerah razdelil svoja opravila in mirno ter polagoma v svoji pisarni proučeval in popolnjeval pravdno gradivo.

Prvi meseci nove prakse so vsakega odvetnika uverili, da se od njega zahteva ves drugačen duševni napor, da pa s tem niso v primeri novi dohodki. Vendar pa ga je moralo z notranjim zadovoljstvom napolnjevat novo pravno življenje in zavest, da je postavljen pomočnikom na stran sodnikom, ki naj z novimi sredstvi vrše tem težavnejšo idealno nalogo. Pričakovati se je smelo, da bodo sodniki tudi zanaprej vpoštevali posebno zvanje odvetniškega stanu, katero so določile tradicije od pamtiveka in katero je novi civilnopravdni red — tako vsaj smo smeli v teoriji misliti — celo povzdignil in vsovršil. In smelo trdimo, da bi »gros« avstrijskih sodnikov nikdar ne izrabljaj svoje nove moči proti odvetnikom in ne kalil prepotrebne harmonije z odvetništvom, ako bi tega ne skušali doseči administrativni uplivi.

Ti administrativni uplivi so prava specijaliteti postali! Oni interpretirajo nove civilnopravne zakone, oni diktirajo »extra legem« in, če drugače ni, tudi »contra legem«. Človeku, čujočemu le naprej o tajnih ukazih, se tako zdi, kakor da so to isti uplivi, ki so s civilnopravnimi zakoni imeli svoje prav posebne tendence, a si jih niso upali o pravem času in na pravem mestu, v zakonu samem, izraziti. Pred vsem ti ukazi delajo skoraj neprikrito na to, da se odvetništvo in notarstvo v pravnem življenju potisne polagoma v ozadje in konečno čisto na stran. To nazadnje morajo odvetniki in notariji v praksi čutiti, naj sodniki imajo še tako neskaljene pojme o svoji nezavisnosti.

Da mora proti takemu izpodkopavanju neizogibnega faktorja v zdravem pravosodju priti odločna reakcija ravno od odvetniške strani, to je popolnem umevno in tudi potrebno. Zadnje dni pa se je vrgla prava goreča baklja v odvetniški tabor v obliki ukaza, ki se tiče pravnih stroškov. Določila o tem, kake pravne stroške da povrne propadla stranka, so v novi civilnopravni red prevzeta doslovno iz novele l. 1874. Vsaj petindvajset let je torej veljalo v sodni praksi pravo, da mora propadla stranka povrniti nasprotniku tudi zastopniške stroške, ki so se smatrali »eo ipso« za potrebne, če je dotični pravni čin bil potreben. Sedaj se pa administrativnim potom zaukazuje interpretacija, da so stroški pravnega zastopnika le tedaj potrebni, kadar je pravni zastopnik potreben! Posledice takega naziranja so nepregledno kvarne ne samo za odvetnike, kateri potem lahko pisarne zapro, nego tudi za stranke, ki niso v stanu iz svojega plačati odvetniškega zastopanja, dasi so ga potrebne. Ta najnovejši ukaz je obudil občno senzacijo in odvetniki avstrijski se po vsej pravici oborožujejo za odločen odpor.

Že poprej je naraslo opravičeno razburjenje, kar kažejo vzlasti dogodki zadnjega polulettja v odvetniški zbornici niževavstrijski. Tudi moravska odvetniška zbornica je imela dne 12. pr. meseca svojo izredno glavno skupščino, ki je storila naslednje sklepe: »Niževavstrijska zbornica naj skliče občni shod vseh odvetnikov tostran Litve na Dunaj, ki naj se posvetuje o najvažnejših stanovskih vprašanjih in sklepa vzlasti o tem: 1.) Ustanovi se splošno odvetniško društvo, kojega člani se solidarno zvežejo v ta namen, da se bodo borili z vsemi zakonitimi sredstvi za popolno nezavisnost odvetništva, za povzdigo njegovega jako zmanjšanega ugleda in pomena ter za zboljšanje njegovega gmotnega stanja. — 2.) Ustanovi se splošen avstrijski odvetniški časopis, kojemu bode — ne meneč se za kako politično strankarsko stališče — nadzirati neskajljeno izvrševanje zakonov in javno razpravljati v duhu modernega znanstva protizakonite odredbe vlade in vzlasti postopanje justične uprave nasproti odvetnikom; nadalje mu bode priboriti nazaj stališče, ki pristojajo odvetništvu v justici, in vzlasti pobijati mnoge tajne ukaze justične uprave, ki odvetništvo ponižujejo, mu škodujejo in forenzične pravice ter svobode kratijo, ki so pa tudi nevarni nezavisnosti in samostojnosti sodništva, zajamčeni s čl. 6 drž. tem. zakona z dne 21. decembra 1867, št. 144 drž. zak. — 3.) Potezati se je za nov odvetniški red, ki bode pravice in koristi odvetništva zagotavljal in duhu novih zakonov ustrežal. — 4.) Ali ne kaže

storiti korake, da se osnuje splošna državna pokojninska blagajna za odvetnike, njih udove in sirote?»

Vsled najnovejšega ukaza mora razburjenost odvetniškega stanu prikipeti do vrha. Ali je bilo vredno, odvetnike prisiliti k odporu, ki se nanzanja od vseh strani, pokaže bodočnost.

— (Notarska prisega pa slovenski jezik.) Za notarsko mesto v Ž. na Kranjskem novoimenovani notar A. je vložil prošnjo pri c. kr. višjem deželnem sodišču v Gradcu, naj se ga dopusti k prisegi v smislu §-a 14. not. reda, in sicer v slovenskem jeziku. To vlogo je c. kr. višje dež. sodišče z dekretom z dne 12. julija 1899 Praes. 8254/13 b—99 prositelju vrnilo, češ, naj se prepoda v nemščini kakor v jeziku notranje službe, kajti vloga da je služben korak in se ne nanaša na nikako zasebnopravno stvar.

Navedeni notar se je proti temu dekretu pritožil na najvišje sodišče na Dunaju in poudarjal: da njegova vloga nima po smislu notarskega reda znaka uradne prošnje, ker on še ni upravičen poslovati kakor c. kr. notar in bo šele storil prisego, to pa v svojem imenu in ne kakor zastopnik podeljenega not. urada; da je imenovan za sodni okraj s skoraj izključno slovenskim prebivalstvom in da bo že radi tega slovenščino imel za notranji službeni jezik; da mora notarski zbornici kranjski dopisovati v nje službenem, t. j. slovenskem jeziku; da noben avstrijski zakon ni postavil nemščine notranjim službenim jezikom in da je celo vojaška prisega dovoljena v slovenskem jeziku.

Višje sodišče v Gradcu je to pritožbo s poročilom poslalo justičnemu ministerstvu in le-to jo je odstopilo najvišjemu sodišču v pristojno rešitev.

Najvišje sodišče je z odredbo z dne 9. avgusta 1899, št. 12168 potrdilo višjesodni dekret glede na to, da nameščanje v c. kr. notarske službe, zapriseganje novoimenovanih c. kr. notarjev in določitev dne za nastop podeljenega jim notarskega urada so stvari notranje službe in da je potemtakem tudi tozadevne vloge in pa zapriseganje novoimenovanih gg. notarjev opraviti pri sodnih oblastvih graškega višjega deželnega sodišča v nemščini kakor jeziku notranje službe. —

Značilno je, da se odločba najvišjega sodišča tudi ne sklicuje na nikako zakonito določbo, ki bi branila zapriseganje c. kr. notarjev in dotične vloge v slovenskem jeziku. Značilno je tudi, da se za graško višje deželno sodišče konstatuje nemščina kakor notranji uradni jezik, vsled česar notarji za Kranjsko, Spodnje Štajersko in slovensko Koroško po tej odločbi nimajo pravice prisegati slovenski. Čudno ostane to tembolj, ker so notarji po §-u 12. not. reda upravičeni, odnosno zavezani uradovati v vseh jezikih, ki so navadni v njihovem okolišu, in je torej v slovenskih okrajih njih službeni jezik izključljivo ali vsaj tudi slovenski.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

Uredništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah šte. 17; upravništvo pa na Valvazorjevem trgu šte. 7.